

CONSTANT:

Janv. 21 jan.

rusteloos

kunstenaar

DE expositie Constant 1945-1965 bij de Amsterdamse kunsthandel aan de Weteringschans Krikhaar (tot 2 februari) is meer een bloemlezing dan een overzichtstentoonstelling. Toch krijgt men, juist door het kleine bestek, een scherpe indruk van de af- en toekomst van deze rusteloze kunstenaar.

Constant (Nieuwenhuys) is, zoals men weet, een van de voortrekkers geweest van de Experimentele Groep en Cobra. Als ik me niet vergis, is hij zelfs de „uitvinder” van de term experimenteel, die niet (zoals men zou verwachten en zoals ook algemeen wordt aangenomen) is afgeleid van het woord „experiment” maar van „expérience”: de schilders van Cobra zagen de directe, niet door het verstand vervormde ervaring als de voornaamste drijfveer bij het maken van een kunstwerk.

Vandaar hun teruggrijpen naar volkskunst en kindertekening, vandaar ook de steeds verder gaande „verwildering” bij een aantal Cobraïsten, die figuren als Appel en Jorn terecht deed komen in het zg. abstracte expressionisme. Constant ging daarentegen steeds overwegener te werk.

In zijn vroege tekeningen, waarvan Krikhaar er een paar toont, komt nog eens tot uiting hoe sterk de experimentelen elkaar hebben beïnvloed; en ook, hoe sterk de invloeden van buitenaf waren. „Grieks theater” uit 1948 b.v. kon bijna van Klee zijn (zie de krulsnor met pijltjes erboven). Epigonistisch kan men dit werk zeker niet noemen, maar later wordt Constant toch veel meer zich zelf, b.v. in de mooie potloodtekening „Studie voor gewonde duif” uit 1951.

Constant staat vooral te boek als theoreticus. Zijn spatiovoren, plastieken uit perspex en metaal, bedoeld als maquettes van „Nieuw Babylon” de stad van de toekomst, worden wel beschouwd als voortzettingen van en illustraties bij zijn futuristische beschouwingen. Hoewel Constants prediking van „een consequente aanvaarding van kunstmatige levenscondities en automatisering van alle niet creatieve arbeid” het aanhoren bepaald meer waard is dan menige morgenwijding van de VPRO, vind ik zijn spatiovoren voorlopig helderder dan zijn denkconstructies.

J. EIJKELBOOM